

АНАЛІЗ ВПЛИВУ РІЗНИХ ВИМІРІВ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ (КЛАСОВОЇ, СТРАТИФІКАЦІЙНОЇ, РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА СТРУКТУРНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ) НА ЕЛЕКТОРАЛЬНІ СХИЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

У статті викладено результати аналізу впливу різних вимірів соціальної структури (класової, стратифікаційної, регіональної та структурної локалізації) на електоральні схильності населення України, а саме на наміри голосування в дихотомії «за лівих» — «за інших кандидатів у Президенти». Аналізуються дані загальнонаціональних репрезентативних досліджень Київського міжнародного інституту соціології «Соціальні очікування» й «Думки та погляди населення України». Метою аналізу є з'ясування того, який саме вимір соціальної структури має найбільший вплив на електоральні схильності населення України.

У своєму аналізі ми будемо розглядати вплив соціальної структури на електоральні схильності громадян України. Під електоральними схильностями ми розуміємо вибір респондента в такій дихотомії: намір голосувати на президентських виборах за одного з лівих кандидатів - Н. Вітренко, О. Мороза та П. Симоненка¹ чи за будь-якого

іншого кандидата в Президенти. Ми будемо розглядати такі соціальні структури: класову, структурну локалізацію, стратифікаційну та регіональну. Вважаючи, що положення індивіда в класовій структурі може впливати на його електоральні схильності, ми виходили з ідей, сформульованих Голдторпом та Еріксоном: «індивіди, що поділя-

¹ Детальніше дивись розділ «Опис даних, операціоналізація змінних та обґрунтування обраного методу аналізу».

ють спільні класові позиції, приходять до визначення своїх інтересів у класових термінах і потреби діяти колективно» [1]. Численні дослідження в Західній Європі показали, що клас має значний вплив на електоральну поведінку індивідів [3, 7]. З огляду на це ми хочемо перевірити, чи сформована в Україні класова структура впливає на те, що громадяни України усвідомили свої класові інтереси такою мірою, що це вже позначається на їхньому електоральному виборі. Тобто гіпотеза 1, яку ми перевірятимемо: чи є для українських виборців вплив класу на голосування значущим і чи голосують вони відповідно до своїх класових позицій.

Ми розглядаємо структурну локалізацію як ще один вимір соціальної структури, базуючись на аргументації, наведеній у [4]²: «...ми були вимушені визнати, що ні ігнорування незайнятих, ні розгляд їх таким чином, нібито вони були зайнятими на даний момент, не є концептуально прийнятними».

Аналогічно, не бажаючи залишати поза аналізом велику групу незайнятих (як це доводиться робити, розглядаючи тільки класовий поділ виборців), що становить більш як половину потенційних виборців України³, і вважаючи, що їх положення у структурній локалізації може бути пов'язаним з електоральною поведінкою, ми вводимо цей вимір соціальної структури у наш аналіз. Чому структурна локалізація індивіда може мати вплив на його електоральні схильності? Знову посилаючись на роботу [4], ми вважаємо, що економічна трансформація, яка й досі не закінчилась в Україні, по-різному впливає на умови життя різних груп населення. Так, можна припустити, що безробітні та пенсіонери найбільше потерпають від економічних негараздів, що їх приніс перехід до ринкової економіки, і тому мають більшу схильність голосувати за лівих, які пропонують повернутися до держави з потужним соціальним захистом. Також ми ґрунтуємось на дослідженні факторів впливу на голосування за лівих у Чехії 1996 р., де виявилось, що найбільший вплив на ліве голосування мала суб'єктивна оцінка динаміки власних доходів [5]. Ми висуваємо гіпотезу 2 про те, що положення індивіда в структурній локалізації може мати вплив на його електоральні схильності, й гіпотезу 3, згідно з якою механізмом

цього впливу є вплив структурної локалізації на умови життя людей і, відповідно, на суб'єктивну оцінку власного матеріального становища та пристосованості до змін.

Ми розглядаємо також вплив стратифікаційних факторів — таких як освіта та дохід, які, на нашу думку, можуть мати вплив на електоральні схильності індивіда. Тому гіпотезою 4 буде те, що ці стратифікаційні фактори впливають на електоральну поведінку, та із збільшенням рівня освіти й доходу ймовірність голосувати за лівих буде зменшуватись.

Також ми залучаємо до аналізу регіональну структуру - проживання індивіда в одному із п'яти макрорегіонів України. Наша центральна гіпотеза 5 полягає в тому, що в Україні найсильнішим фактором впливу на електоральні схильності громадян, а точніше на вибір у дихотомії голосування за «лівих» чи за представників інших політичних сил, є регіональне розташування виборців, їх східно-західний поділ. На нашу думку, змінна «регіон проживання» є певним набором політичних та соціокультурних установок індивіда, які, у свою чергу, детермінують голосування «за» чи «проти» лівих кандидатів. Прочитуємо [6]: «Найочевиднішим конфліктом, поряд із конфліктом між противниками й прихильниками реформ, є східно-західні культурні (етнічні, релігійні та мовні) суперечності, що пронизують політичне життя України, загрожуючи політичній стабільності й підриваючи узгодженість національної політики: і внутрішньої, і зовнішньої».

Ми вважаємо, що в Україні внаслідок умов, що історично склалися, існує інший механізм голосування в дихотомії «ліві» - «не ліві», ніж у країнах Заходу чи навіть у Східній Європі. Так, якщо в західних суспільствах на вибір лівих політичних сил найбільше впливає клас, у Чехії, як ми вже вказували, найсильніше впливали такі фактори, як суб'єктивна оцінка динаміки доходів і соціальний клас, то в Україні, згідно з нашою гіпотезою, послідовність (за силою впливу факторів) буде такою: регіон проживання, суб'єктивна оцінка матеріального становища і лише потім — положення індивіда у соціальній структурі. Наша гіпотеза узгоджується з поясненням того, чому в західних суспільствах зменшується вплив класу на електоральний вибір: «Значу-

² Хоча предметом цього дослідження не була електоральна поведінка, ми вважаємо, що аргументація щодо розгляду структурної локалізації при дослідженні впливу соціальної структури на індивіда є прийнятною і для нашого аналізу.

³ Пенсіонери, домогосподарки, безробітні та студенти становлять приблизно 54 % населення України.

щість впливу традиційного класового поділу на електоральну поведінку зменшується, оскільки постають нові форми соціальної диференціації, які стають важливішими - гендер, раса, етнічність, різні "групи ідентичності"» [7].

Але якщо на Заході ці нові фактори диференціації з'являються і стають важливішими за клас, то в Україні класова структура ще формується. Тому такий фактор соціальної диференціації, як розглядуваний нами регіональний поділ, завдяки історичним обставинам найсильніше впливає на вибір «за» чи «проти» лівих.

Опис даних, операціоналізація змінних та обґрунтування обраного методу аналізу

Опис даних

У своєму аналізі ми використовували два масиви загальнонаціональних репрезентативних соціологічних досліджень, проведених Київським міжнародним інститутом соціології. Перший масив є результатами дослідження «Соціальні очікування», яке було проведене в жовтні 2002 року за загальнонаціональною репрезентативною вибіркою. Обсяг вибіркової сукупності - 3990 респондентів. Причиною застосування саме цих даних є наявність у анкеті дослідження деталізованого запитання про роботу респондента, яке дозволяє нам зробити наближення до класової схеми Голдторпа (це наближення, на жаль, не може вважатись повністю задовільним через неповну відповідність отриманої класифікації оригінальній схемі Голдторпа). Другий масив є результатами дослідження «Думки та погляди населення України», яке було проведене за загальнонаціональною репрезентативною вибіркою в січні 2002 року. Обсяг вибіркової сукупності - 2300 респондентів. Ми вибрали цей масив через те, що він містить необхідні індикатори для аналізу структурної локалізації індивідів та побудови показника суб'єктивного матеріального становища. Обидва ці масиви включають в себе

питання, що стосуються електоральних схильностей респондентів.

Операціоналізація змінних

Під електоральними схильностями в цьому аналізі ми розуміємо намір респондента голосувати на президентських виборах за лівого кандидата або за будь-якого іншого. Ми визначаємо залежну в нашому аналізі змінну leftvote таким чином: якщо респондент у відповіді на запитання, за кого він проголосував би на президентських виборах⁴, обирає одного з лівих кандидатів - Н. Вітренко, О. Мороза, П. Симоненка⁵, тоді цей респондент схильний голосувати за лівих (змінна leftvote набуває значення «1»). Якщо респондент вибирає будь-якого іншого кандидата, але не обирає відповіді «важко сказати», «проти всіх», «не буду голосувати», він не є схильним голосувати за лівих (змінна leftvote набуває значення «0»). Усі інші респонденти не включаються в аналіз.

Класова структура в нашому аналізі визначається за допомогою редукованої п'ятикласової схеми Голдторпа⁶ відповідно до [8]. Ми класифікуємо респондентів чотирьох класів: службовці, дрібна буржуазія, кваліфіковані робітники, некваліфіковані робітники на основі відповідей на запитання дослідження «Соціальні очікування» «Яким є рід Ваших занять?». До класу службовців ми віднесли професійних політиків, керівних працівників держапарату, керівників підприємств чи закладів, службовців держапарату, спеціалістів технічного профілю з вищою освітою, спеціалістів у галузі культури, науки, освіти, охорони здоров'я, працівників правоохоронних органів, військовослужбовців та службовців з числа обслуговуючого персоналу. До класу дрібної буржуазії ми віднесли підприємців у великому, середньому та дрібному бізнесі, самозайнятих та фермерів⁷. У клас кваліфікованих робітників увійшли: кваліфіковані робітники та спеціалісти технічного профілю з середньою

⁴ У дослідженні «Соціальні очікування» запитання формулювалось так: «Хто з них міг би стати наступним Президентом України?». З огляду на велику подібність результатів до відповідей на пряме запитання «За кого Ви б проголосували, якби президентські вибори були в найближчу неділю?», ми припускаємо, що, відповідаючи на це запитання, респонденти висловлювали власні преференції щодо можливих кандидатів у Президенти. Хоча, звичайно, таке припущення може бути піддане критиці.

⁵ Відносячи цих політиків до лівих, ми спиралась на висловлювані ними позиції з основних питань соціально-економічного життя та назви і програми партій, які вони очолюють.

⁶ Альтернативна схема Райта потребує набору деталізованих запитань, яких ми не маємо, тоді як певне наближення до класової схеми Голдторпа можливе за допомогою аналізу відповідей на запитання про рід занять респондента.

⁷ В оригінальній схемі Голдторпа фермери утворюють окремих клас, але в нашій вибірці їх всього 5, тому ми вирішили віднести їх до класу дрібної буржуазії.

освітою. Клас некваліфікованих працівників склали: різноробочі, підсобні робочі та працівники сільгоспвідприємств.

Регіональна структура нами визначається як п'ять макрорегіонів України: Західний (який утворюють Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька області), Західно-центральний (м. Київ, Київська, Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська), Східно-центральний (Дніпропетровська, Полтавська, Чернігівська, Сумська), Східний (Донецька, Харківська, Луганська), Південний (АР Крим, Запорізька, Херсонська, Одеська, Миколаївська). Авторство цього поділу належить Київському міжнародному інституту соціології.

Місце індивіда в структурній локалізації ми визначаємо так, як це зроблено у [4]: зайняті (чоловіки і жінки - наймані й самозайняті працівники), безробітні, пенсіонери, домогосподарки, студенти.

Показники соціально-стратифікаційного положення

З огляду на відсутність даних про престиж професій в Україні і недостатність відомостей щодо професій у тих масивах, які є у нашому розпорядженні, ми не маємо змоги побудувати повноцінну вимірювальну модель соціально-стратифікаційного положення. Тому будемо користуватись окремими індикаторами стратифікації, такими як дохід (середньодушовий дохід на члена домогосподарства респондента) та освіта (у вигляді дихотомії «вища освіта» (до якої включаємо респондентів з неповною вищою освітою (не менше як 3 курси), повною вищою та науковим ступенем) та «середня і нижча за середню», до якої потрапляють усі інші респонденти.

Суб'єктивна оцінка відчуття матеріального благополуччя та пристосованості

Щоб отримати цю змінну, ми застосовуємо конфірматорний факторний аналіз з такими індикаторами:

Оцінка респондентом зміни свого матеріального становища за останній рік.

Прогноз респондента щодо зміни свого матеріального становища на наступний рік.

Оцінка респондентом матеріального становища свого домогосподарства.

Оцінка респондентом свого рівня адаптації до

змін, що відбулися в Україні за 10 років незалежності.

Експлораторний факторний аналіз показав, що всі ці змінні статистичне значущі (на рівні $\rho = 0,001$), корелюють між собою (всі коефіцієнти кореляції приблизно 0,3). Табл. 1 демонструє вимірювальну модель, побудовану за допомогою Lisrel.

Таблиця 1. Вимірювальна модель відчуття матеріального благополуччя та пристосованості

	Стандартизовані зв'язки індикаторів з концептом
Як змінилось Ваше матеріальне становище протягом останнього року?	0,90
Як зміниться Ваше матеріальне становище протягом наступного року?	0,18
Як би Ви оцінили матеріальне становище вашої родини?	0,00
Наскільки Вам вдалося пристосуватися до змін, що відбулись протягом останніх 10 років?	0,16
Відношення «-квадрат до ступенів свободи	5,25
Квадратний корінь середньої похибки наближення (RMSEA)	0,043
Всього респондентів	2110

Судячи з відношення д./-квадрат до числа ступенів свободи, яке незначно перевищує 5, та значення квадратного кореня середньої похибки наближення (RMSEA), яке є меншим ніж 0,05, ми вважаємо, що побудована вимірювальна модель добре відповідає даним.

Вибір та обґрунтування методу аналізу даних

Для проведення статистичного аналізу та перевірки гіпотез ми застосовували логістичну регресію. Вибір методу зумовлений, по-перше, характером залежної змінної (leftvote), яка є дихотомічною, тобто набуває значення 0 або 1, по-друге, тим, що більшість незалежних змінних є номінальними, що робить неможливим застосування, наприклад, стандартної лінійної регресії, яка вимагає нормально розподіленої залежної змінної і метричних незалежних змінних; по-третє, ми спираємось на роботи [5], в якій для подібного до нашого аналізу було застосовано логістичну регресію, та [3], в якій рекомендується застосовувати логістичну регресію при до-

слідженні впливу класу на голосування. Порівняння сили впливів незалежних змінних у моделі логістичної регресії буде здійснюватися за допомогою показника γ , який є показником часткової кореляції залежної змінної з незалежною. Цей показник змінюється від -1 до +1, чим менше його значення, тим менше ця незалежна змінна робить внесок у модель і впливає на залежну.

Результати аналізу

Розгляд першої моделі. Незалежні змінні: класова структура, регіон проживання, демографічні змінні. Залежною змінною виступала дихотомічна *leftvote*, голосує респондент за лівого кандидата чи за іншого. У табл. 2 представлено модель логістичної регресії, де подано ті змінні, що виявилися значущими на рівні не більше ніж 0,05 (детальну інформацію про модель див. у додатку 1).

Таблиця 2. Модель логістичної регресії: залежна *leftvote*, незалежні - регіональна структура, класова структура, демографічні змінні

Змінна	B	Sig	Exp(B)	ϵ
Проживання в Західному регіоні	-2,081	0,000	0,125	-0,20
Проживання в Західно-центральному регіоні	-0,519	0,000	0,595	-0,07
Проживання в Східному регіоні	0,604	0,000	1,830	0,09
Клас «буржуазія»	-0,744	0,038	0,475	-0,03
Клас «некваліфіковані працівники»	0,494	0,014	1,639	0,04
Проживання в місті	0,459	0,000	1,583	0,07
Вік респондента	-0,029	0,000	0,972	-0,18
Константа	4,223	0,000	68,214	

Отже, як видно з таблиці, проживання в Західному та Західно-центральному регіонах знижує ймовірність проголосувати за лівих ($\exp(B) < 1$), і проживання в Східному регіоні збільшує цю ймовірність ($\exp(B) > 1$). Значущо впливає класова структура, тобто підтверджено нашу першу гіпотезу: належність до буржуазії зменшує ймовірність проголосувати за лівих ($\exp(B) < 1$), а належність до некваліфікованих працівників, навпаки, збільшує цю ймовірність ($\exp(B) > 1$). Щодо сили впливу різних факторів, то з аналізу показників ϵ ми можемо зробити висновок, що найсильніше впливає саме регіональна структура - найбільший показник у Західного регіо-

ну - 0,2, Західно-центрального - 0,07, Східного - 0,09. Аналогічні показники для змінних класової структури є меншими: відповідно -0,03 та 0,04. Тобто підтверджено нашу п'яту гіпотезу про те, що регіональна структура має більший вплив на електоральні схильності, ніж класова, хоча остання теж впливає. Також додамо, що вплив класу є меншим навіть за вплив таких змінних, як вік (-0,18) та тип населеного пункту (0,7).

Розгляд другої моделі. Незалежні змінні: структурна локалізація, регіон проживання, демографічні змінні, відчуття матеріального благополуччя та пристосованості. Залежною змінною виступала дихотомічна *leftvote*, голосує респондент за лівого кандидата чи за іншого. У табл. 3 представлено модель логістичної регресії, де подано ті змінні, що виявилися значущими на рівні не більше як 0,05 (детальну інформацію про модель див. у додатку 2).

Таблиця 3. Модель логістичної регресії: залежна *leftvote*, незалежні - регіональна структура, структурна локалізація, демографічні змінні, відчуття матеріального благополуччя та пристосованості

Змінна	B	Sig	Exp(B)	ϵ
Відчуття матеріального благополуччя та пристосованості	1,168	0,000	3,216	0,12
Належність до пенсіонерів	-0,500	0,011	0,607	-0,05
Проживання в Західному регіоні	2,110	0,000	8,245	0,23
Проживання в Східно-центральному регіоні	-0,385	0,019	0,680	-0,05
Проживання в Південному регіоні	0,671	0,000	1,957	0,09
Вік	-0,011	0,039	0,989	-0,04
Константа	-0,055	0,856	0,947	

Як видно з таблиці, тільки одна з категорій структурної локалізації має статистичне значущий вплив на голосування за лівих - належність до пенсіонерів (збільшує таку ймовірність, $\exp(B) < 1$)⁹. Ми підтвердили третю гіпотезу, за якою положення в структурній локалізації має вплив на електоральні схильності. Але знову ж таки, як і в першій моделі, сильніше за положення в структурній локалізації впливає регіональна структура - коефіцієнт ϵ у Західному регіоні 0,23, Південному - 0,09. Це є ще одним свідченням на користь нашої центральної п'ятої гіпотези.

⁹ На відміну від моделі 1, в моделі 2 $\exp(B)$, що менше за 1, слід розглядати як показник збільшення ймовірності проголосувати за лівих - через те що в зворотному напрямку були закодовані незалежні дихотомічні змінні.

Відчуття матеріального благополуччя та пристосованості також сильніше впливає на електоральні схильності, ніж належність до пенсіонерів: -0,12 проти -0,05.

Розгляд третьої моделі. Незалежні змінні: структурна локалізація, регіон проживання, демографічні змінні, вилучено показник відчуття матеріального благополуччя та пристосованості. Залежною змінною виступала дихотомічна leftvote, голосує респондент за лівого кандидата чи за іншого. У таблиці 4 представлено модель логістичної регресії, де подано ті змінні, що виявилися значущими на рівні не більше як 0,05 (детальну інформацію про модель див. у додатку 3). Метою вилучення з моделі показника відчуття матеріального благополуччя та пристосованості є перевірка гіпотези 3, згідно з якою механізмом впливу структурної локалізації на електоральні схильності є її вплив на умови життя людей і відповідно на суб'єктивну оцінку власного матеріального становища і пристосованості до змін. Тому, можливо, включивши показник відчуття матеріального благополуччя та пристосованості в попередню модель, ми елімінували вплив інших позицій у структурній локалізації (крім пенсіонерів) на електоральні схильності.

Таблиця 4. Модель логістичної регресії: залежна leftvote, незалежні - регіональна структура, структурна локалізація, демографічні змінні, вилучено показник відчуття матеріального благополуччя та пристосованості

Змінна	B	Sig	Exp(B)	r
Належність до пенсіонерів	-0,508	0,008	0,602	-0,05
Проживання в Західному регіоні	2,079	0,000	7,998	0,23
Проживання в Східно-центральному регіоні	-0,384	0,017	0,681	-0,05
Проживання в Південному регіоні	0,663	0,000	1,941	0,09
Вік	-0,013	0,011	0,987	-0,05
Константа	0,951	0,000	2,588	

Як видно з табл. 4, наша гіпотеза 3 не підтвердилася, тобто за умови вилучення показника відчуття матеріального благополуччя та пристосованості інші позиції в структурній локалізації не стали статистично значущими детермінантами електоральних схильностей. Наша інтерпретація цього результату така: відчуття матеріального благополуччя та пристосованості є сильним детермінантом електоральних схильностей, але цей показник слабо пов'язаний із положенням індивіда в структурній локалізації. Можливо,

масштаб економічних негараздів в Україні був таким великим, що вплинув на значну кількість населення незалежно від його структурної локалізації. Також очевидно, що вплив належності до пенсіонерів на електоральні схильності не можна пояснити тим, що вони найбільше потерпають від економічних негараздів - інакше ця змінна була б незначущою в моделі з показником відчуття матеріального благополуччя та пристосованості і стала б більш впливовою за умови його вилучення. Цього не відбулося, тобто причини, через які пенсіонери голосують за лівих, є відмінними від відчуття матеріального благополуччя та пристосованості. Також на доказ цієї тези ми можемо розглянути групу безробітних, чий показник відчуття матеріального благополуччя та пристосованості є статистично значуще нижчим (на рівні $\chi^2 = 0,001$), ніж навіть у пенсіонерів, але належність до цієї категорії статистично значущо не впливає на електоральні схильності. Взагалі, вплив структурної локалізації на відчуття матеріального благополуччя та пристосованості хоча і є значущим, але не дуже сильним: коефіцієнт кореляції між номінальною та метричною змінною $\eta = 0,23$ (на рівні 0,001), $\eta^2 = 0,05$ (тобто номінальна змінна структурна локалізація пояснює тільки 5% дисперсії метричної змінної відчуття матеріального благополуччя та пристосованості). Отже, ми підтвердили гіпотезу 2 про те, що положення індивіда в структурній локалізації (у даному випадку належність до пенсіонерів) впливає на електоральні схильності, але не підтвердили гіпотези 3, за якою опосередковуючою ланкою є відчуття матеріального благополуччя та пристосованості.

Розгляд четвертої моделі. Незалежні змінні: стратифікаційні фактори, регіон проживання, демографічні змінні. Залежною змінною виступала дихотомічна leftvote, голосує респондент за лівого кандидата чи за іншого. У табл. 5 представлено модель логістичної регресії, де подано ті змінні, що виявилися значущими на рівні не більше як 0,05 (детальну інформацію про модель див. у додатку 4).

Із стратифікаційних факторів тільки середньодушовий дохід у домогосподарстві статистично значущо впливає на електоральні схильності, тоді як вплив вищої освіти виявився статистично незначущим ($p = 0,145$). Але знову ж таки, підтверджується наша центральна п'ята гіпотеза (див. стовпчик γ коефіцієнтів у табл. 5) про те, що вплив регіональної структури у голосуванні за лівих політиків є сильнішим, ніж вплив страти-

Таблиця 5. Модель логістичної регресії: залежна leftvote, незалежні - регіональна структура, демографічні змінні, стратифікаційні фактори

Змінна	B	Sig	Exp(B)	r
Проживання в Західному регіоні	1,820	0,000	6,171	0,20
Проживання в Східно-центральному регіоні	-0,604	0,002	0,547	-0,07
Проживання в Південному регіоні	0,501	0,011	1,650	0,05
Вік	-0,024	0,000	0,977	-0,15
Середньодушовий дохід	0,002	0,024	1,002	0,05
Рівень освіти (вища)	0,277	0,145	1,320	0,001
Константа	1,117	0,000	3,057	

фікаційних факторів, класової структури та структурної локалізації.

Висновки

У ході аналізу ми підтвердили гіпотезу про те, що класова структура впливає на електоральну поведінку українських виборців, причому голосують вони згідно із своїми класовими інтересами - буржуазія менш схильна віддавати голоси лівим політикам, некваліфіковані робітники - більш схильні. Тобто ми можемо зробити висновок, що українські виборці певною мірою усвідомлюють свої класові інтереси.

Ми також підтвердили гіпотезу про те, що положення в структурній локалізації впливає на електоральні схильності українських виборців, але спростували гіпотезу про те, що опосередкованим механізмом цього впливу є відмінність в умовах життя різних категорій населення під час економічної трансформації, які впливають на відчуття матеріального благополуччя та пристосованості, а це, в свою чергу, - на електоральні схильності (конкретніше, схильність голосування за лівих політиків).

Ми підтвердили гіпотезу про те, що такий стратифікуючий фактор, як дохід, впливає на

схильність Індивідів голосувати за лівих, у той же час спростували гіпотезу про вплив вищої освіти на намір віддати чи не віддати голос за лівих політиків.

Але головним результатом нашого аналізу є підтвердження центральної гіпотези про те, що найбільше з усіх розглянутих вимірів соціальної структури на електоральні схильності населення України впливає структура регіональна, а точніше східно-західний поділ, який є вираженням етнічних, релігійних та соціокультуральних відмінностей населення України.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Характеристики моделі.

Sample size: 2190

Метод: Forward LR.

Chi-square: 345,5

Sig: $\rho = 0,000$

Nagelkerke R Square: 0,217

Hosmer and Lemeshow Test: Chi-square 12,6, significance 0,127.

Додаток 2.

Характеристики моделі.

Sample size: 1360

Метод: Forward LR.

Chi-square: 287,4

Sig: $\rho = 0,000$

Nagelkerke R Square: 0,265

Hosmer and Lemeshow Test: Chi-square 6,785, significance 0,563

Додаток 3.

Характеристики моделі.

Sample size: 1147

Метод: Forward LR.

Chi-square: 224,5

Sig: $\rho = 0,000$

Nagelkerke R Square: 0,248

Hosmer and Lemeshow Test: Chi-square 10,56, significance 0,227

1. Erikson R., Goldthorpe J. The constant flux: A study of Class Mobility in industrial societies.- Oxford: Clarendon Press, 1992.
2. Anderson R., Heath A. Class Matters: The persisting effects of contextual social class on individual voting in Britain, 1964-97 / European Sociological Review, Vol. 18, №2.- P. 125-138.
3. Evans J. The Continued significance of class voting. Annual review of political science, 2002(3).- P. 401-417.
4. Структурная локализация и личность в период трансформации в Польше и Украине / Кон М., Заборовский В., Яницкая К., Хмелько В. и др. // Социология: теория, методы, маркетинг.- 2002(4).
5. Mateju P. Who votes left after the fall of the communism? // International Journal of Comparative Sociology, Feb99, Vol. 40, Is. 1.
6. Просторовий аналіз парламентських виборів 1998 року в Україні / Хініч М., Хмелько В., Ордешиук П. // Социология: теория, методы, маркетинг.- 1999.- № 1.
7. Manza J., Hout M., Brooks C. Class Voting in Capitalist Democracies since World War II: Realignment, or Trendless Fluctuation? // Annual Review of Sociology, Vol. 21 (1995).- P. 137-162.
8. Куценко О. Общество неравных.- Харьков: Издательский центр Харьковского государственного университета им. В. Н. Каразина, 2000.

Ye. Bolshov

**THE ANALYSIS OF DIFFERENT SOCIAL STRUCTURE'S DIMENSIONS
(CLASS STRUCTURE, STRATIFICATION SYSTEM, REGIONAL STRUCTURE
AND STRUCTURAL LOCALIZATION) INFLUENCE ON ELECTORAL
PREFERENCES OF THE POPULATION OF UKRAINE**

In this paper analysis of influence of different social structure dimensions on electoral preferences of the population of Ukraine is done, namely on intentions to vote for left-oriented or non left-oriented candidates for post of President. The data of national representative researches of the Kiev international institute of sociology «Social expectations "and" Opinions of the population of Ukraine» are analyzed in this article. The purpose of the analysis is to find out which dimension of social structure has the strongest impact on electoral preferences of Ukrainian voters.